

בס"ד. ש"פ יתרו, ח"י שבט, ה'תשמ"ה

(הנחה בלתי מוגה)

וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים¹, ופרש"י² מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף כו'. וצריך להבין, מה ענין קרי"ס לכאן. גם צריך להבין, דהרי פרשה זו מדברת בשבחו של יתרו, שיצא מארץ מולדתו אל המדבר לשמוע דברי תורה, וא"כ למה נזכר כאן שהוא כהן מדין היינו שהי' כומר לע"ז. ויתר על כן, ע"פ מ"ש אח"כ חותן משה משמע שמעלתו היתה גדולה משל משה רבינו, שהרי חייב אדם בכבוד חותנו³, ובפרט לפי פירוש רש"י⁴ שכבוד גדול נתכבד יתרו באותה שעה, כיון שיצא משה יצא אהרן נדב ואביהוא, ומי הוא שראה את אלו יוצאין ולא יצא, שמכ"ז מובנת מעלתו של יתרו, וא"כ דורש ביאור ביותר למה נזכר כאן שהוא כהן מדין, שהי' כומר לע"ז. גם ידוע הדיוק בזה (בד"ה זה לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בהמשך תער"ב⁵), מהו שכתוב את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, למה מחלק זה בב' ענינים, שהרי מה שעשה למשה ולישראל זהו שהוציאם ממצרים, וממה שמחלקם משמע שהם ב' ענינים. ורש"י פירש (כנ"ל) שוישמע יתרו היינו שקרי"ס שמע, וא"כ גם וישמע יתרו הו"ע בפ"ע והרי יש כאן ג' ענינים, וישמע יתרו, ואת כל אשר עשה כו', וכי הוציא ה' כו', וצ"ל מהו תוכן ג' ענינים אלו. גם מביא שם מ"ש בזהר (פרשתנו⁶) דמ"ת הי' ע"י הודאת יתרו דוקא, דכאשר אמר יתרו עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים כדין אסתלק ואתייקר קוב"ה ביקרי' עילא ותתא ולבתר יהיב אורייתא, ומדייק בזה, דזה תמוה למה בהודאת יתרו דוקא הי' תלוי ענין מ"ת.

ולהבין כ"ז יש להקדים תחלה ביאור החידוש שבמ"ת, שבשביל זה הי' צ"ל קודם ענין הודאת יתרו. דלכאורה ענין התורה כבר הי' בעולם לפני מ"ת. כי בעצם התורה יש לה קשר ושייכות אל העולם, כמאמר⁷ אלפיים שנה קדמה תורה לעולם, דמזה גופא שאומרים שהתורה קדמה לעולם, מוכח שיש לה ערך ושייכות אל העולם, ובפרט שלשון חז"ל הוא אלפיים שנה כו', היינו שהקדימה היא במשך זמן מסויים, שזה מורה עוד יותר שיש לה ערך ושייכות אל העולם. ועוד זאת, דנוסף על מה שגם מקודם (לפני ברה"ע) הייתה התורה שייכת לעולם כנ"ל, אלא עוד זאת, שאח"כ הי' גם לימוד התורה בפועל, גם לפני מ"ת. וכדאי⁸ בפדר"א⁹ שענין לימוד

(6) סז, ב.

(7) פרשתנו שם, יא.

(8) ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא

וישב ד. וש"נ.

(9) רפ"ת. וראה לקו"ש ח"כ ע' 14. וש"נ.

(1) פרשתנו יח, א.

(2) ממכילתא עה"פ. זבחים קטז, א.

(3) מכילתא פרשתנו יח, ז. ובכ"מ.

(4) פרשתנו שם.

(5) ח"ב ע' תתנא ואילך. וראה גם בכל הבא לקמן

— אוה"ת פרשתנו ע' תשיט ואילך.

התורה (סוד העיבור) כבר הי' אצל אדם הראשון, והוא מסר ענין זה לדורות שלאחריו. ובפרטיות הי' ענין לימוד התורה בעם ישראל, וכדאי' בגמרא¹⁰ (נוסף על המבואר בפדר"א שם) שאברהם זקן ויושב בישיבה ויצחק זקן ויושב בישיבה כו' יעקב זקן ויושב בישיבה כו', ומעולם לא פרשה ישיבה מאבותינו אפילו במצרים כו', ועד"ז הי' ענין לימוד התורה אצל עמרם (שהרי נצטווה במצרים מצוות יתירות¹¹), וכך הי' ענין לימוד התורה אצל משה רבינו, ולא רק בתור בנו של עמרם, אלא גם בתור מנהיג ישראל, ועד שהלימוד שלו לפני מ"ת הי' (לא רק שבעים שנה, אלא גם) בבחי' ואם בגבורות שמונים שנה¹² (שהרי בשעת מ"ת הי' משה בן שמונים שנה¹³) וא"כ דורש ביאור, מהו החידוש שבמ"ת, שבהקדמה אליו הי' צ"ל ענין הודאת יתרו כו'.

אך הענין הוא, דהנה ידוע¹⁴ שלפני מ"ת היתה הגזירה דעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים, ובמ"ת נתבטלה הגזירה. וטעם הדבר, דלפני מ"ת הי' רק ענין הגילויים שבתורה, כמ"ש¹⁵ ותורה אור, והחידוש שבמ"ת הוא שנמשך העצם שלמעלה מענין הגילויים, בחי' ישת חושך סתרו¹⁶, עד לעצמותו ומהותו ית'.

וביאור הענין יובן ע"פ משנת"ל במאמרים הקודמים¹⁷, דתחלת כל סדר ההשתלשלות היתה ע"י הצמצום, ועוד זאת שגם האור שלפני הצמצום הנה בשבילו הי' צ"ל ג"כ ענין הצמצום, ועד שגם הענין הכי ראשון מיד לאחרי עצומ"ה ית' כביכול (כמה ששייך לומר ענין זה לגבי העצמות) המשכתו היא ג"כ ע"י צמצום. דזהו מה שארז"ל¹⁸ עד שלא נברא העולם הי' הוא ושמנו בלבד, דגם כדי שיהי' ענין הוא ושמנו בלבד צ"ל ענין הצמצום. ובמ"ת נמשך למטה הענין שלפני הצמצום, עד לבחי' ישת חושך סתרו. ויש לומר, דזהו מה שאומרים¹⁹ גולל אור מפני חושך ומפני אור, דהכוונה בזה היא לא רק כמבואר במ"א²⁰ הפירוש בזה שגולל אור א"ס שלפנה"צ מפני חושך הצמצום וחושך הצמצום מפני אור הקו, אלא יתר על כן, דגולל אור מפני חושך היינו שהמשכת האור היא מבחינת החושך שלמעלה מאור, בחינת ישת חושך סתרו.

וע"פ הקדמה זו, שהחידוש דמ"ת הי' גילוי בחי' ישת חושך סתרו, יובן גם מה שלפני מ"ת הי' צ"ל הודאת יתרו. דהנה כתיב²¹, וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך, ומבואר הפירוש בזה²², דיתרון האור

19) ברכות ק"ש של ערבית (ברכות יא, ריש ע"ב).

20) ראה תו"ח תצוה חסד, ב ואילך (שיח, ג ואילך). תולדות כ, ג"ד. שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ז. סה"מ תרע"ח ע' שעת. סה"ש תרצ"א ע' 260. שיחת אור לר' תשרי תשמ"ה ס"ג (התוועדויות תשמ"ה ח"א ע' 105). ועוד.

21) קהלת ב, יג.
22) ראה ספר הערכים-חב"ד כרך ב ס"ע תקעה ואילך. וש"נ.

10) יומא כח, ב. וש"נ.

11) רמב"ם הל' מלכים פ"ט סה"א.

12) תהלים צ, י.

13) ראה וארא ז, ז.

14) תנחומא וארא טו. שמור"ר פ"ב, ג.

15) משלי ו, כג.

16) תהלים יח, יב. וראה זח"ג רכה, א. ובכ"מ.

17) ד"ה באתי לגני דש"פ בשלח, י"א שבט; ד"ה

ארבעה ראשי שנים דט"ו בשבט (לעיל ע' תקטז

ואילך; ע' תקכא ואילך).

18) פדר"א רפ"ג.

הוא מן החושך דוקא היינו ע"י בירור החושך, ועד"ז הוא יתרון החכמה מן הסכלות, שמן הסכלות דוקא נעשה יתרון בהחכמה. ופירוש²³ סכלות כאן אי אפשר לומר שהוא כפשוטו, כי אז מאי קמ"ל שיש יתרון לחכמה מן הסכלות, אלא הכוונה היא לסכלות שבערך החכמה דקדושה, וכמבואר בהמשך המאמר²³, שסכלות הם חכמות חיצוניות ונק' סכלות להיות ידוע ההפרש בין חכמה דקדושה לחכמה דקליפה, דחכמה דקדושה הוא ביטול, וחכ' דקליפה היא תכלית הישות, דכיון שחכ' דקליפה מביאה לישות וכל גיא שוטה²⁴, לפיכך נק' בשם סכלות. אך ע"י בירור הסכלות (היינו החכ' דקלי') נעשה יתרון בחכ' דקדושה כו'. וזהו ענין הודאת יתרו שאמר עתה ידעתי גו', כי יתרו עבד את כל הע"ז שבעולם²⁵, שזהו"ע חכ' דקליפה, וע"י הודאתו נעשה יתרון בחכמה דקדושה ובאור דקדושה. ובזה²⁶ יש לבאר מה שע"י הודאת יתרו דוקא הי' הגילוי דמ"ת, כי ענין הגילוי דמ"ת הי' מבחי' ישת חושך סתרו, שזהו ענין יתרון האור, וגילוי בחי' זו נעשה דוקא ע"י בירור החושך. דזהו"ע יתרון האור מן החושך, דיתרון האור הוא שבא מן החושך (שלמעלה מאור), בחי' ישת חושך סתרו. והיינו, דכאשר האור בא מן החושך כפשוטו, שהחושך נהפך לאור, עי"ז נעשה יתרון בהאור, שהמשכתו היא מן החושך דבחינת ישת חושך סתרו.

ובזה יובן גם מ"ש כאן כהן מדין חותן משה כו', כי גם בב' ענינים אלו נרמז הענין דיתרון האור מן החושך והחכמה מן הסכלות. כי כהן מדין חותן משה פירושו, שענין זה דכהן מדין דוקא, בחי' חכ' דקליפה ובחי' ישות, שהרי מדין הוא מלשון מרון ומריבה²⁷, תכלית הישות, נהפך לתכלית העילוי, שנעשה חותן משה. דחותן הוא מלשון חות דרגא²⁸, וחותן משה פירושו שיתרו פעל הענין דירידה (חות דרגא) בענינו של משה, שע"י הי' יכול להיות מ"ת, הירידה דעליונים ירדו למטה. שהרי משה הוא הממוצע²⁹ בין ישראל לקוב"ה או בין ישראל לתורה. אך משה מצ"ע ענינו הוא למעלה מעלה, וכמ"ש³⁰ כי מן המים משיתיהו, וכדי שמשא יהי בבחי' חות דרגא הי' זה ע"י יתרו. וכדאי' במדרש³¹ שעוד בהיותו במדין ביטל את הע"ז (וזה נפעל ע"י משה), דהיינו דכדי שמשא יוכל לפעול אצל יתרו הי' צריך להיות במשה בחי' חות דרגא, ואח"כ פעל זה במשה גם שיהי' ממוצע במ"ת, וזהו מה שכהן מדין נהפך כאן להיות חותן משה כיתרון האור מתוך החושך וכיתרון החכמה מתוך הסכלות.

וזהו גם מה שפרש"י מה שמועה שמע ובא קרי"ס כו', היינו דהודאת יתרו באה ע"י קריעת ים סוף. כי גם ענין קרי"ס תוכנו הוא קריעת ובקיעת כל

(28) כ"ה בהמשך תער"ב שם. ובכ"מ. וראה יבמות

(23) ראה המשך תער"ב שם ע' תתסא.

(24) ראה לקו"ת מסעי צא, ג. דרמ"צ קח, א. סג, א.

(29) ראה לקו"ש ח"ט ע' 10 ואילך. וש"נ.

(30) שמות ב, י. וראה תו"א פרשתנו סט, א.

(25) ראה פרש"י ומכילתא פרשתנו יח, יא.

(26) ראה גם לקוטי לוי"צ לזהר פרשתנו שם (ע') ובכ"מ.

(31) שמו"ר פ"א, לב. ועוד.

עד ואילך).

(27) ראה סה"מ תרנ"ט ע' גה. וש"נ.

הצמצומים כו'³². ואף שים סוף קאי על ספי' המלכות, סופא דכל דרגין (דזהו ים סוף לשון קץ וסוף)³³, מ"מ הרי ידוע מארז"ל³⁴ שבקרי"ס נבקעו כל המימות שבעולם, שמזה מוכן³⁵ גם בכללות ההשתלשלות, שאז נבקעו כל הצמצומים והמסכים והפרסאות, גם אלו שלמעלה מן הצמצום, וגם למעלה מבחי' אוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ. וזה פעל שגם יתרו, חכ' דקליפה שהוא תכלית הישות המעלים ומסתיר כו', גם הוא נהפך לאור כו'.

וענין הפרטים המנויים כאן בשמיעת יתרו, וישמע יתרו את כל אשר עשה גו', כי הוציא גו' מבאר בהמאמר שם³⁶, די"ל שהן ד' המדריגות דאורות וכלים ולבושים והיכלות. דקריעת ים סוף זהו בחי' האור בעצם שלמעלה מבחי' הכלים, ואשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו זהו"ע התלבשות האורות בכלים כו', ומ"ש כי הוציא ה' את ישראל ממצרים זהו בחי' הלבושים וההיכלות (כמבואר שם).

וזהו וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, דע"י הגילוי דקרי"ס שאז נבקעו כל הצמצומים, עד שזה נמשך בכלים ולבושים והיכלות, עי"ז נהפך יתרו שהי' בחי' כהן מדין להיות חותן משה, כיתרון האור מן החושך כו', וזה פעל אח"כ את הגילוי דמ"ת, שיהי' גילוי בחי' ישת חושך סתרו, למטה מטה בעוה"ז התחתון.

אוצר החכמה

והנה התורה היא נצחית³⁷, ועד שישנו ענין מתן תורה בכל יום ויום³⁸, וכמבואר בלקו"ת³⁹ במארז"ל⁴⁰ מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן כו', שזהו משום שגם עכשיו ישנו הענין דמ"ת. אלא שעכשיו ענין זה הוא בהעלם, ולע"ל יתגלה, עד שיהי' בגלוי בהבנה והשגה, וכמ"ש⁴¹ ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ומתוך שמחה וטוב לבב.

(38) ראה לקו"ת תזריע כג, א. סוכות פא, ג. ועוד.

(39) שה"ש מב, סע"א. וראה גם תו"א ויצא כב,

ב. פרשתנו סז, ב. ובכ"מ.

(40) ברכות כב, א.

(41) ישעי' מ, ה.

(32) ראה לקו"ת צו יד, ג. ובכ"מ.

(33) ראה זח"ג רנה, א. קהלת יעקב ע' ים סוף.

(34) פרש"י ומכילתא בשלח יד, כא.

(35) ראה סידור עם דא"ח רפה, ג. רסג, ג. ובכ"מ.

(36) המשך תער"ב שם ע' תתסב.

(37) ראה תניא רפי"ז. ובכ"מ.